המאסף

חדש כסליו תקן

תפלת

עדת ישראל יושבי ברלין

על שלום בני המלך ירום הודו · כאשר
בעצת הרופאים הוצק בם מחלת הפאקקן ·

(יום ה׳ י״ט כסליו)

אָנָּא

אֵל רַחוּם וְחַנּוּן ׳ אֲשֶׁר יָצַרְתָּ תֵּבֵל בְּחָכְמָתֶךָ ׳
וְעֵינֶךָ עָלֶיהָ מֵרֵאשִׁית שָׁנָה עַד אַחְרִיתָהּ ׳
יָצַרְתָּ אוֹר בָּרָאתָ חֹשֶׁךְ ׳ עָשִׂיתָ שָׁלוֹם
וּבָרָאתָ רָע ׳ וְחַסְדְּךָ מָלְאָה הָאָרֶץ ׳ לְהָגֵן
עַל יִשְׁרֵי לֵב וְעוֹשֵׂי טוֹב ׳ כִּי יִפְּלוּ תְּקִימֵם ׳
כִּי יֵשְׁבוּ בַחֹשֶׁךְ אַתָּה אוֹר לָהֶם ׳ וְתַצִּילֵם
מִכָּל הָרָעוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתָם מִקֶּדֶם לִהְיוֹת

לְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם · עוֹד נָתַתָּ בָּאָדָם לֵב
מֵבִין יִנָּצֵל בּוֹ מֵרָעוֹתָיו · כִּי יָבִין מַה לַעֲשׂוֹת
לְהָקֵל כָּל מַחֲלָה וְכָל נֶגַע מִבְּנֵי הָאָדָם וְרַפֵּא
יְרַפְּאֵם בַּעֲצָתוֹ וּבְחָכְמָתוֹ · וְאוּלָם בְּעֶזְרָתֶךָ ·
כִּי אַתָּה יְיָ לְבַדֶּךָ עֶזְרַת הָאָדָם וּמוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת
צָרָה · עַל כֵּן תַּעֲלֶה נָא תְּפִלָּתֵנוּ אֶל הֵיכַל
קָדְשֶׁךָ · וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת הָרִנָּה וְאֶת
הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר אָנוּ מִתְפַּלְּלִים לְפָנֶיךָ עַל שְׁלוֹם
מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּתְפָּאֵר בָּם · מַטָּעֶיךָ אֲשֶׁר נָטַעְתָּ
בָּאָרֶץ הַזֹּאת לְשִׂמְחַת כָּל יוֹשְׁבֶיהָ · הֵן הֵמָּה
הַנְּשִׂיאִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲדוֹנֵנוּ · יַעֲלֶה לְפָנֶיךָ
לְטוֹבָה זִכְרוֹן הַנָּגִיד אִישׁ חַיִל תִּקְוַת כָּל יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ · הַבְּכוֹר יוֹרֵשׁ הַכֶּתֶר הוּא הָאָדוֹן
פְּרִידְרִיךְ וִילְהֶעלְם · וְזִכְרוֹן אָחִיו מְשׂוֹשׂ
כָּל הָאָרֶץ · הַשַּׂר לוּדְוִויג · וְזִכְרוֹן אֲחֵיהֶם
הַיְקָרִים הַשָּׂרִים הֵיינְרִיךְ · ווִילְהֶעלְם ·
וְזִכְרוֹן אֲחוֹתָם הַנְּעִימָה אוֹגוּסְטַא בַּת
הַמֶּלֶךְ · אֲשֶׁר כָּעֵת כֻּלָּם סְגוּרִים בְּחַדְרֵיהֶם

בעצת

בְּעֲצַת הָרוֹפְאִים · הַמִּתְעַסְּקִים עִמָּהֶם
בִּרְפוּאוֹת לְהַצִּילָם מֵרָעַת הַפָּאקְקֶן · אֲשֶׁר
פָּשְׁטָה בָּאָרֶץ וְשָׁלְחָה יָדָהּ בִּבְנֵי הָאָדָם ׃

אָנָּא יְיָ עֲמוֹד לִימִין הָרוֹפְאִים · עַל עֲצָתָם
תּוֹפִיעַ · וְאֶת יְדֵיהֶם תִּתְמוֹךְ · וְאֶת
כָּל אֲשֶׁר הֵם עוֹשִׂים עִמָּהֶם תַּצְלִיחַ · כִּי אֵל
רוֹפֵא נֶאֱמָן אַתָּה · וּמִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ תִּסְעַד אֶת
בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַיְקָרִים הָאֵלֶּה · וְעַל מִשְׁכָּבָם יִהְיוּ
שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב · לֹא יַשִּׂיגֵם כְּאֵב וְלֹא
רִפְיוֹן · וְלֹא תְאֻנֶּה אֲלֵיהֶם רָעָה ׃

אָנָּא יְיָ תַּעֲלֶה תְּפִלָּתֵנוּ עִם תְּפִלַּת כָּל יוֹשְׁבֵי
הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה לְפָנֶיךָ · וְתִזְכּוֹר צִדְקַת
עַבְדְּךָ אֲבִיהֶם אֲשֶׁר הֲקִימוֹתָ לְמֶלֶךְ עַל הָעָם
הַזֶּה · הוּא אֲדוֹנֵנוּ מַלְכֵּנוּ פְרִידְרִיךְ
וִילְהֶעלְם · מֶלֶךְ יְרֵא אֱלֹהִים אֲשֶׁר פָּעַל
יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ · וּבִטֵּל עַל חוֹרֶב הָיָה
לְעַמִּים רַבִּים · וּבְאַרְצוֹת מַלְכוּתוֹ אָהוּב לַכֹּל ·
שׁוֹפֵט צֶדֶק וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי אָדָם ׃

גַּם צִדְקַת אֵם הַבָּנִים תִּזְכּוֹר הִיא הַגְּבִירָה
הַמַּלְכָּה פְרִידְרִיקֶע לוּאִיזֶע · אֶת
הַחֶסֶד וְאֶת הַטּוֹב אֲשֶׁר גּוֹמֶלֶת לִבְנֵי אָדָם ·
וַאֲשֶׁר הַיְלָדִים הַיְקָרִים נִטְעֵי שַׁעֲשׁוּעִים הָאֵלֶּה
הָיוּ בְּאָמְנָה אִתָּהּ · וַתְּנַהֵל אוֹתָם בְּיִרְאָתֶךָ ·
לִמְּדָה לְשׁוֹנָם לְדַבֵּר שָׁלוֹם · וִידֵיהֶם לַעֲשׂוֹת
רַק טוֹב · צִדְקַת אָבוֹת תִּזְכּוֹר לִבְנֵיהֶם
הַמְגַדְּלִים מִנְּעוּרֵיהֶם בְּדַרְכֵי יוֹשֶׁר וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם
מְטִיבִים לְבָבוֹת שׁוֹמְעֵיהֶם · עַתָּה יִרְאוּ
עֵינֵיהֶם כִּי כַּשַּׁחַר פָּרוּשׁ עַל הָרִים כֵּן חַסְדְּךָ
פָּרוּשׁ עַל צֶאֱצָאֵיהֶם · וּמַהֵר יֵרָאוּ בִּקְהַל עָם ·
בְּרִיאִים וְטוֹבִים · וְיִשְׂמְחוּ בָהֶם כָּל רוֹאֵיהֶם
וְיַכִּירוּ כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְיָ · וְכַאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
מִתְפַּלְלִים עַתָּה לְפָנֶיךָ בְּרוּחַ נִשְׁבָּרָה לְעוֹרֵר
רַחֲמֶיךָ עֲלֵיהֶם · כֵּן כַּאֲשֶׁר תִּרְפָּאֵם מִמַּחֲלָתָם ·
בְּשִׁיר וּבְקוֹל תּוֹדָה נָשִׁירָה לָּךְ עַל חַסְדְּךָ וְעַל
טוּבְךָ עִם אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ וְעִם בֵּיתוֹ הַנִּשָּׂא ·
כִּי אַתָּה יְיָ בָּרוּךְ · וְאַתָּה תְּבָרֵךְ אֶת מַלְכֵּנוּ
וּבֵיתוֹ עַד עוֹלָם **אָמֵן** ·

נפתלי הירץ וויזל ·

לחנוכה

שלשה חדות מחכם אחד

על תענוגות פועלי

בּ֯ט֯ל֯

בחלומי והנה איש עומד לנגדי , וראיתי בו כי הוא
מכירי וידידי , ויאמר אלי קום מה לך נרדם ,
בא עמי והראיתיך תענוגת בני אדם , והלכתי עמו . ובאתי
אל ארמון גדול ורחק , ומפני אנשים רבים עמדנו בדוחק ,
זה עומד וזה יושב זה ער וזה ישן , זה אוכל וזה שותה וזה
מוצא מפיו עשן . וראיתי שם שני שורים לבנים מנגחין זה
את זה להפיל לבור , וכל העומדים שם אומרים שחור שחור ,
והשורים רצים על מקום שארכו יותר על רחבו שנים , ובו
שני בורות חלולין כמו שלש פעמים , והמקום בגד כבשים
לבוש ובמסמרות קבועים , בחלולין ובמסגרת זה אל זה
נטועים , כי יש להמקום מסגרת טופח כמו גדר . והשורים
כחושים בלי בשר ובלי אדר , אין להם לא גידים ולא דם ,
ומנגחין זה את זה ע"י הסתת בני אדם . והנה שני בעלי
שורים הולכים וקמים , כל אחד משענתו בידו ולא מרוב
ימים , וגם כל אחד דוקר את שורו , לנגח את שור חבירו ,
להפילו אחור אל הבורה , וישח האיש ועינו ישפיל , לראות
איזה שור נפל , וכל פעם את השורים ידקרו , וכל אחד
יביט את אשר דקרו , כי הם שווים במראה ובמדה , רק שיש
סמנין בנקודה , והבור רק אין בו מים , אבל יש בו חרמות
ארכם טפחים , ובנפלו אין קול מן השור , רק נשמע קול
העכסים בבור , והשור שנפל בהם נשבה אבל לא נשבר ,
והכהן העומד שם מעלהו מן הבור . בהפך הדת מכל הארץ
ובכל האיים , בעל השור שנפל לבור משלם לרעהו שנים ,

ואשתומם

ואשתומם עם רוב הנגיחות שאין להשורים חבורות או חבלים , ועיינתי בהם וראיתי שהם שני פילים , והכהן יש בידו שני מקלות גדולים , לאחד קראתיו נועם ולאחד חבלים , והוא קורא ומונה בקול בלא הפרשה , אחת ואחת אחת ושנים אחת ושלשה , וסופר ומונה לא כמספר אדום וישמעאל , רק כסדר מספר בני ישראל , ובהגיעו אל שבט בנימין , אזי בא הקץ וזמן התשלומין , ואמרתי זה הוא שהכריז הנביא בקולו , הנה עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו :

במלה סלע שתיקותא בתרין

וראיתי שלשה אנשים חוץ למחנה , פניהם איש אל אחיו ובאשר ישבו שם יחנו , כאלו הם נדבקים בחמר ובזפת , ומלפלפים בלשון צרפת , כדברי חכמים הנטועים כדרבונות , כאילו הם מבינים שבעים לשונות • לפניהם ובידיהם ספרים כגליונות שריקות , וכולם זה בתוך זה נזרקות , ואמרתי לידידי מה הנה , אשר הם יושבים לבדנה , ואמר לי הם עוסקים במראות נגעים ואהלות , ובדיני נזקים וחבלות , אי אמרינן ברירה , וכמה יש סלע חסירה , ובניהם קללה ואלה , מתחילין ביום וגומרין בלילה , והלכה פסוקה דיני נזקין בשלשה , וכן תשלומי ארבעה וחמשה , לכן מתגודדים שלא יהא דעתם נבערה , כי הן הן הלכות התלוין בשערה • אם תרצה לידע דינם אני אומרים אליך , בין תבין את אשר לפניך , ואמרתי דבר כי שומע עבדיך • ויאמר דע כי מראות הנגעים שתים שהן ארבע , והרבה השנויים הם שתים בלבע , ושלשה אבות נזיקין הם , ותולדותיהן כיוצא בהם • הראשון והשלישי מועדין לעולם אפילו לשאינו מינם , וכח השני מועדים למיניהם ולא לשאינם מינם , המזיק הראשון כשור ביומי ניסן בנהרים , לכל רואיו מגיע פיק ברכים , ומזיק לכל בעין אחת שים בחזה , הן לשמן הן לרזה , וכי תבוא לראות את פניו , נפול תפול לפניו . השני יש לו שתי עינים , אחת בראש ואחת ברגלים , שחורות כעורב על אפיקי מים , ומזיק בשבע על

חטאתם במרי, אם ילכו עמו בקרי· המזיק השלישי דומה לראשון בעינו ולא כדמותו, וצלם דמות תבניתו· ושאר כתות המונים המוניס, זה מעל זה חונים, הכת הראשון בצורת אדם איומה כנדגלות, והכת השני פניהם כשבלות, הכת השלישי שדה ושדות, החונים בכפרים ובשדות, והכת הרביעי אין להם ידים ורגלים, רק כמלאך המשחית מלא עינים, עד כאן דמות הנזיקין ועיניהם· ועתה שמע מהאנשים ועניניהם, ידו גורל בראשונה, מי המוכר ומי הקונה, המוכר מקבץ המזיקין וכל נגע צרבת, והבילה מערבת, נסך הכל מהמזיקים ונגעים, כמו מלקות ארבעים, ומשלשין במכות שלשה ושלשה, עד תשלומי ארבעה וחמשה, וכל אחד רואה את אשר בכפיו הגיע, אך שלשה עשר מי יודע, והיה אם לא תמלא חן בעיניו בראותם, יחליף וימיר אותם, ואם המר ימיר וראה אונים, כי זמן שחורים ומלא לבנים, אזל שמחה ומשוש, והוא משלם כאשר זמם לעשות, קרן וחומש, ובלבו חוח וקמוש, ודין אונאה אין ביניהם, כי תגרי לוד הם· בתוך שמענו משלשת האנשים קולי קולות, מזה קללות ומזה אלות, ואמרתי לידידי מה זה ביניהם, ויאמר הנה אינם שוין בפסקי דיניהם, ואמרתי אם אין דתיהם כזהב מזוקקות, יקרא שמו סלע המחלקות·

ואישן וארא בחלומי שנית

אמר לי ידידי כאן לא תאחר, לך נא אתי אל מקום אחר, וראיתי שם שלשה אנשים כראשונים, זה כנגד זה חונים, וכן המזיקים אך סך יותר מהמה, כולם כדמות חיות ובהמה, אריה ליש ונמר, איל צבי ויחמור, וכל אחד מראשותיו וממרגלותיו, מודיע לכל אדם גבורותיו, כי בו מרשיע ומזיק כשור פר, כדי רשעתו במספר, וכל הקטן ממנו הוא בולע, ומתי מספר הוא קולע, ועוד רוכבי רכש כאחשתרנים, סוסים אדומים שחורים ולבנים, ושאלתי לידידי על תכונות אלה המזיקים, ואיך החיות בעולם באים, והשיב

באותות

כאותיות ראשון על הטאים , ועל דבר תכונותיהן הן ידועין לעושיהן · ויש ביניהם שני נערים , שוין בלבושיהן אבל במדותיהן נעדרים , והאנשים יושבין ומעיינין בדיניהן , מה יהיה משפט הנערים ומעשיהן · אחד רואה ומזיק לבריות בזרוע הנטויה , זולל בשר וסובא כוס רויה , ומרוב שמן וחטין המשיכה לו אמו בנחת , יכול לעמוד כל היום על רגל אחת , ואוכל פרי מגד , ואף כי היין בוגד , ותמיד אכילה ושתיה בידו מניפו , לכן כבן סורר ומורה נידון על שם סופו , כי לבסוף מלסטם הבריות , השכם להרגו ואל תתן לו חניות , אוי למי שבא בגורלו , ורנה וישועה לשניהם שראו מפלו , באבוד רשעים רנה , בכל פנה ופנה · שני רואה ואינו מזיק לבריאות , הן במזיד הן בשגיאות , אינו דומה למדת חבירו כלל , לפי מעשיו יהולל , לא מכת הסובאים והזוללים , רק כל היום עוסק בחלילים , איש בושת ועניו , אם בא אחד כנגדו יפיל על פניו , ולענוים יתן חן ולא יכלו להזיקו , אשרי למי שבא בחלקו · וראיתי כי שני האנשים אומרים לאחד קנין תהיה עלינו , יקמו המזיקים והנערים וישחקו לפנינו , ואתה תחלק המתנות לשלשה חלקים , וכל אחד כלי משחיתו בידו מרוטה כברקים , ומי שיכול להכות ולהמית את שכנגדו ולהפילו , הוא יהיה גבור בארץ והמת יהיה לו , ויחלק עליהם כה וכה מנות , וחמושים עלו מידו אל המחנות , ויאמר אני הגבר לי איל , כי נשארות בידי כח לעשות חיל · ויעמדו מערכה לקראת מערכה למלחמה , כל המזיקים אדם חיה ובהמה , ונהרגו כולם עד שלא נשאר אחד מהמה , סוס ורוכבו רמה · ושלשה האנשים לקחו הפגרים , ועשו מהם חמרים חמרים , ויהי אחרי כן ויקח אחד מהם הפגרים כולם מפניהם , ויגבר עליהם בידיו ויעמדו על רגליהם , ואמרתי זה הוא שאמר החכם במליצותיו הנעים , ראיתי רשעים קבורים ובאים .

ואיקץ ·

מסלול הטבע

שיחת שני אנשים על אודת רבות וחסרון המים*)

(עברי אוגר פלוט)

אלדר

איפוא היית אחי כי בוששת לבוא אלי זה ימים רבים ? הנה דרשתיך ובקשתיך בביתך פעמים ושלש , ולא מצאתיך . מה זאת ? הלא ידעתי כי לא הסכנת לעשות כזאת .

מידד

בדרך רחוקה מאוד הייתי , כי בבואי לביתי אחר הפרדי מעמך , מצאתי מגלת ספר שלוחה אלי מריעי אשר בעיר . . . לאמור : בקראך הדברים האלה קום מהר ובואה אלי , אל תעמוד , כי דבר לי להגיד אליך פנים אל פנים . והנה

תמול

---

*) בחרתי בדרך הויכוח , לחשבי כי ע"י השאלה והתשובה והמשא ומתן בדבר יבוארו הענינים היטב מבדרך הלמוד גרידא . ועל אשר רחקתי משמות עלות ונפילת המים , הנהוגים בלשוננו , הטעם לפי שהעליה ונפילה אינם עצמות הענין , ד"מ כעלות המים בסיר בעת הבשלו , כי אם מקרה מסובב ע"י שיתרבה כמות המים ממש במקום מיוחד , ותחסר ותמעט אחרי כן . ולכן בחרתי יותר בשמות רבות וחסרון המים ע"ד הכתוב וירבו המים וגו' ויחסרו המים וגו' (בראשית ז' י"ח) .

תמול שובי מהדרך הזאת , והיום יצאתי לראות פניך , לדרוש שלומך ולהתעלס עמך באהבים ·

אלדד

אבל ! דאגתי לך במאוד , כי יראתי פן קראך אסון , ולכן הרב שמחתי עתה בראותי כי עודך חי ושלום לך · ועתה אחי אם מצאתי חן בעיניך , ספר נא לי החדשות אשר ראו עיניך בדרך אשר הלכת , הלא ידעת כי נפשי אותה לשמוע כדברים האלה ·

מידד

לא ראיתי מאומה זולתי מראה אחד גדול ונפלא אשר שם אלהים במפעלות הטבע , ואשר כבר ראית בעיניך בימי בחרותיך , בהיותך מתהלך בעיר מולדתך ·

אלדד

מה המראה הזה ? הגידה נא לי ·

מידד

בהיותי בעיר · · יצאתי כחום היום לשוח על שפת הים , להתעדן תחת צללי אלוני רעננים אשר שתולים לה מסביב , וארא , והנה גברו המים במאוד ויגבהו לעלות מעלה מעלה , ואחרי כן היו הלוך וחסור מעט מעט , ויהי בעת רד היום ויחסרו המים מאוד , ועוד מעט ותראה היבשה , ואוחיל שם עוד וישובו מי הים למקומם , וימלאו כל גדותיו כבראשונה , ולולא יראתי מפחד לילה , עמדתי שם עד אור הבוקר כי לא שבעו עיני מלראות המראה הגדול הזה ·

אלרד

צדקת אחי צדקת ! זכור אזכור עוד טרם התעו אותי אלהים מבית אבי , ראיתי בעירי כזאת פעמים רבות , וגם שאלת, את פי המלחים וחובלי הים על הדבר הזה , ויענו אות לאמור : הדבר הזה כבר נודע לכל יורדי באניות ולכל שוכנ

לחוף ימים , כי פעמים בכל יום (דהיינו מעת לעת שהוא כ"ד שעות) יתרבו המים בימים ובנהרים גדולים · ויעלו מעלה עד כי נערמו כמו הרים ויחברו אחרי כן מעט מעט וישובו לאחור , והעת אשר יעלו המים תקרא בשם רבות המים (פלוהט) , והעת אשר יחסרו תקרא חסרון המים (עבבי) · ואני לא ידעתי אם אמת בפיהם אם לא , כי מרוב העבודה אשר היתה עלי לא יכולתי לצאת תמיד החוצה , לראות הקלו המים או גברו ·

מידד

כינים דברי המלחים באמרם פעמים בכל יום (ר"ל הוך ארבעה ועשרים שעות) יהיה רבות וחסרון המים (עבבי אונד פלוהט) — אך אין עלותם ורבותם שוה בכל הימים , כי יש אשר יגברו המים בהם ויעלו עד קומת רגל אחת (פוס) ויש כשלש או עשר רגלים , ויש אשר יעלו עד ארבעים רגל כמימי הים אצל העיר בריסטאל , במדינת ענגללאנד , ועל הרוב לא נראה המראה הזה , כי אם בימים גדולים ורחבי ידים , ואולם בימים קטנים או בלתי רחבים כים התיכון (איטטעללענדישי מעער) או ים באלטיקא (באלטישי מעער , אדר אסט זעע) לא תוכל העין לראותו , כי רבותם וחסרונם מעטים המה במאוד ·

אלדד

מן כל הדברים האלה לא הגידו המלחים לי מאומה · וגם אחרי כן חקרתי ודרשתי אחר סבת המראה הזה , ויאמרו אלי , הסבה לזה נעלמה ונסתרה מהם · ואמרתי בלבבי אלכה נא ואתור בספרים , אולי אמצא בהם מרגוע לנפשי , אך לריק יגעתי , כי מחקרי התולדות לא הזכירו את המראה הזה בספריהם ·

מידד

בזאת אדע כי חפשת בספרי החוקרים הראשונים אשר היו לפנים , כי המה לא ידעו ולא הכירו את מעשה ה' הגדול הזה , כאשר

נודע מהחוקר הגדול אריסטאָטלעס היוני, בהיותו בארץ הודו מזרחית עם אלכסנדר מלך מוקדון, ויהי היום וירא והנה נסוגו מי הים ונכרתו ממקומם אשר היו שם בתחלה, וישתאה האיש מאוד, וימהר וילך בתוך הים וירץ אחרי המים כי לא ידע מה זאת, ויהי בהיותו בדרך וישובו מי הים למקומם, וכמעט רגע ואיננו, לולא הציל את נפשו בחקור מהר ל היבשה — גם קרוב לזמנינו חי איש אחד חוקר מפורסם ושמו קעפלער איש אשכנזי, ובשומו על לב לחקור אחר סבת המראה הזה, עלה על רוחו לאמור כדברים האלה: „ הארץ הזאת אשר אנחנו יושבים עליה היא נפש חיה גדולה (איין ווירקליך לעבענדיגעס טיהר), ובכל פעם אשר תשאב רוחה תמשיך מי הים בקרבה ואז יהיה חסרון המים, ובעת אשר תשב רוחה ישובו למקומם, ואז יהיה רבות המים " — מזאת תראה אחי, איך נעלמה ונסתרה סבת הדבר הזה, עד כי בדו דברים מלבם אשר אין בהם תבונה •

אלדד

נפלאתי מאוד, איך יעלה על לב חכם דברי רוח ורעיונות שגיונות כאלה !

מידד

לו למדת הרבה ובנות בספרים מלאת בהם דברי רוח כהנה וכהנה, כי בימינו אין קץ לספרים, וכל איש אשר נשאו לבו, יכתוב על הספר ילידי רעיוניו מבלי שים על לב אם יקרים המה אם לא, כי כל תשוקתם וחפצם רק להתראות כחובר חבורים ולעשות בהם שם ותפארת — ואולם אם יש את נפשך לשמוע סבת הדבר על מכונה כאשר למדתיה מפי אנשי מדע ומספרי חכמים ונבונים, שמעני ואני אגיד לך •

אלדד

בשביר יקוה פעלו כן קותה נפשי לשמוע ממך הדבר הזה •

מידד

זה מאתים שנה היה איש אחד בארץ ושמו קארטעזיוס איש צרפתי

לרפתי הוא החל להתבונן במשיגי המראה הזה ולחקור היטיב על אודותיהם, וישפוט ברוחב בינתו, כי הירח לבדו הוא הפועל והמסבב השתנות הזאת בתוך מי הים, על פיו ירבו במקום אחד וימעטו במקום אחר, וכה דבר: הנה נודע כי העת מן רבות המים עד חסרונם (פֿאן פֿלוהט ביז עבבי) שש שעות וי"ב דקין (אינוטין) ומעט מזעיר יותר, ואם יהיה דרך משל היום רבות המים בחצות היום בצהרים, יהיה חסרונם לעת ערב בשעה ששית וי"ב דקין, ואחר כן ירבו המים ויגבהו בלילה בשעה י"ב וכ"ד דקין, ולמחרת בשעה ששית ושלשים וששה דקין יחסרו וישובו לאחור.

אלדד

ידבר נא אחיך דבר באזניך ואל יחר אפך בי. האמנתי, על פי הדברים האלה יתאחר זמן רבות וחסרון המים בכל יום מן היום שלפניו, כארבעים ותשעה דקין.

מידד

טוב הדבר אשר דברת, ונכונים דבריך, כי אם יהיה דרך דמיון ביום ראשון לחודש זמן רבות המים בשעה ששית בבוקר יהיה ביום ההוא רבות השנית בשעה ששית וכ"ד דקין ועוד מעט בערב, וביום השני לחודש יהיה הרבות בשעה ששית מ"ט דקין בבקר, והוא א"כ ארבעים ותשעה דקין מאוחר מן היום שלפניו. *) — ואם תשוב ותתבונן בדבר הזה תראה, כי בכל פעם אחר מלאת חודש ימים, (והוא, כ"ט ימים וי"ב שעות ועוד מעט, כי בעת הזאת יסובב הירח גלגלו ויבוא אל

---

*) ידעתי שרבים מהחוקרים כתבו שהשתנות הזמן הוא כמו שלש רביעית שעה בלבד, אך אני לא אוכל לנמלם החשבון הזה על פי מהלך וסבוב הירח. ויש מהם אשר אמרו כי ההשתנות מ"ח דקין, וכן מרגלא בפומי דאינשי, ואולם זה יתכן אם יהיה סבוב הירח שלשים יום שלמים, אבל עתה לידיעתנו שהירח יסובב רק בכ"ט ימים וחצי, לא יכולתי לכוון החשבון כי אם כאשר אמרתי מ"ט דקין, וכמו שהודיתי החשבון הזה בדברי אלדד.

אל מקום מלבו אשר ממנו יצא התחלת החודש) , יהיה זמן הרבות במועד אשר היה ביום הראשון לחודש שעבר ·

אלדד

בנותי בדבריך ומצאתי כי ישרים המה , כי אם יתאחר זמן רבות וחסרון המים בכל יום ארבעים ותשעה דקין , אם כן אחר כ"ט ימים וי"ב שעות , יהיה זמן המתאחר כ"ד שעות , כי כ"ט וחצי פעם מ"ט יגיע לסכום ארבע עשרה מאות וארבעים וחמשה דקין וחצי , שהם כ"ד שעות ועשירית שעה בערך , בעלות ששים דקים לשעה · אמנם בהיות שזמן המאוחר לא יגיע למ"ט דקין שלמים , נכנה מן החשבון העשירית השעה הנותרת וישארו א"כ כ"ד שעות בערך , שהוא העת מן הבוקר הזה עד הבוקר למחרתו או מן הערב הזה עד הערב למחרתו · ואם כן אם יהיה ביום א' למולד הירח הזה זמן רבות המים בשעה ששית בבוקר יהיה ביום א' למולד הירח הבא , גם כן בשעה ששית בבוקר ·

מידד

והנה אם נבינה בעלות הירח ממעל לאופקנו (האריזאנט) נראה , כי גם הוא יאחר עלותו בכל פעם כארבעים ותשעה דקין , מן היום שלפניו , כמועד אשר יאחר זמן רבות המים ביום הזה מן היום הקודם · — ולא לבד שיתדמה זמן רבות וחסרון המים לזמן עלות הירח , כי אם כמות הרבות משתנה כפי מצב הירח בשמים , כי כאשר נודע יגבהו וירבו המים יותר אם יהיה מצב הירח בקו המשוה (עקוואטאר) והוא באביב בסוף החודש (מערץ) , ובבציר בסוף החודש (זעפטעמבער) — גם יגבהו וירבו המים יותר אם יהיה הירח במולדו , או במלואו , ולא יגביהו כל כך אם נראים שני רביעי הירח (דהיינו הראשון והאחרון) , ועל פי הדברים האלה שפט החכם קארטעזיוס ויגזור אומר , כי יש הצטרפות בין הירח ובין המים אשר בארץ , והירח פועל זאת בקרב המים ·

אלדד

ומה משפט אשר שפט החכם הזה ? הודיעני נא אותו ·

מידד

שמעה לי ואדברה : בעבור הירח ממעל לארץ , ילחוץ בכבדותו את האויר אשר סביב לארץ ממעל ויקרא בשם מעגל הקיטור או עגול הנשימה (אטמאספעהרי אדר דונסטקרייז) וכמו כן לוחץ האויר הזה את המים אשר תחתיו , ובעבור זאת ילחצו וידחקו ממקומם ויסוגו אל שני הצדדים , ואז יהיה במקום ההוא תחת מצב הירח חסרון המים , ובהצדדים אשר יתאספו וירבו יהיה רבות המים · ולכן יתאחר זמן רבות וחסרון המים כמו שיתאחר זמן עלות הירח , כי בלעדי עלותו לא ידחקו המים ולא יחסרו · כה דבר האיש הזה ·

אלדד

אולי בעבור זאת יתרבו המים יותר אם יהיה מצב הירח בקו המשוה כי אז מתקרב אלינו יותר ועל ידי כן יפעול כח כבדותו ומשאו יותר בתוך הים , מן העת אשר יתרחק ממנו ·

מידד

האמת אתך ! כזאת חשב גם האיש הזה — ואולם בכל זאת לא ישרו דבריו בעיני החוקרים האחרונים אשר בימינו , מסבות רבות · (א) לא יתבאר לנו בזאת טעם רבות כמות המים וגבה עלותם , בעת אשר יהיה הירח במלואו או במולדו · הלא נודע שפעמים רבות בעתים האלה יהיה מצב הירח מאתנו רחוק מאוד ! (ב) אם כדבריו כן הוא , יהיה מקום חסרון המים תחת מצב הירח , ואם כן אפוא מדוע יחסרו המים פעם שנית ביום ההוא מקץ י"ב שעות כ"ד דקין ? הלא בעת ההיא , הירח כבר חלף הלך לו ? (ג) הנה הנסיון יעיד , בכל עת אשר ירבו ויעלו המים אצלנו יהיה גם כן רבות המים בחלק השני מכדור הארץ אצל האנשים היושבים מול כפות רגלינו ונקראים (אנטיפאדען) וכן יהיה בעת חסרון המים אצלנו , ואם כן

במה

במה ילדיק ויבאר החכם הזה סבת רבות וחסרון המים הלזה ? האמור יאמר גם בזאת , שהירח לוחץ אותם ?

אלדד

שקלתי במאזני שכלי שאלותיך הלזה , בתנאים ולרפאים , ומצאתי כי נכונים המה במאוד , ומי יתן ותגדל חסדך עמדי להורות לי דעת החוקרים האחרונים אשר הטיבו לדבר מהחכם הזה !

מידד

כבר הבטחתיך להורות לך את הדרך הנכון כפי מסת שכלי , וכיד ה׳ הטובה עלי , ומולא שפתי אשמור — אפס הניחה לי כעת , כי הנה רפה היום לערוב , ולא אוכל להתמהמה עוד פה , ומחר אבוא אליך ואעשה כדבריך ·

אלדד

אל אעכבך עוד · ויהי לאתך לשלום ·

(השאר בדפים הבאים) ·

אהרן האללי ·

מכתבים שונים

אגרות משלם האשתמועי ·

אגרת ג

סיון תקנ״ט · מאדריט ·

בשם אלהים אל רחמים !

עודני סגור בחדרי כל היום לקרות ולהעתיק את ספר קורות היהודים בארץ הזאת , ונפשי עלי תשתוחח בעת

בעת ראותי את כל התלאה אשר עברה על עמי על לא דבר ·
ואיך נמחה כעת הזאת זכר ישראל מן הארצות האלה אשר
לפנים כגן אלהים היו להם , לא נשאר שריד ופליט בגלוי לא
בממלכה הזאת ולא בפארטוגאל ממלכה הקרובה אליה ·

ידעתי אחי ! ידעתי כי שבט אף אלהים עלי עמו על דבר
המרותם במצותיו ולא אבו הלוך בדרכיו , אבל לא
אסתיר מפניך את אשר חזיתי אנכי בשיתי את לבי על דברי
הקורות האלה לעתות שונות , בהביטי את העם עולה ויורד ,
פעם אוחז בשבט מלכות ופעם נודד במקל עוברי אורח , ושואל
ללחם להשיב נפשו הרעבה , ראיתיו כשחוק לנרה , מתגולל
כגלגל לפני סופה , וכמוץ לפני רוח · אמרתי : אחורה
נא לבקש איה איפא מקור הרעה הזאת , אשר נלכדו
בה בתי אבות ישראל בארצות האלה · מאחת משפחות
אחיהם אשר גם המה בנים אשר גלו מעל שלחן אביהם ,
ראיתי ולקחתי מוסר ·

בראשית ימי בוא אנשי ישראל אל הארץ הזאת בזמן חרבן
הבית היא היתה תחת ממשלת הרומיים אשר
הטיבו מאד עמהם והניחום לעשות חיל וכבוד בארץ ·
ובשנת ארבע מאות למספרם באו עם גאטן ויורישו את הרומיים
וימשלו על הארץ , וכשלש מאות שנה אחר זאת באו עליהם
עם צאראצענן ועם מורן אנשי אמונת מחמד , ומשלו
שנים רבים על הארץ , ותחתם ישבו ישראל לבטח , עד
בא אליפונזוס קאטאליקוס הנוצרי , ובימיו גורשו קצתם
ואח"כ שבו אל הארץ · ובימי המלכים אשר אחריו גורשו ושבו
כמה פעמים , והיו בימי מלכי הנוצרים חשובים גדולים
קרובים למלכות · אך כאשר כסף וזהב הרבו להם , רבתה
התרוממות והגאות , בנו להם בתים גדולים , עשו להם כרמים
ופרדסים שדה ושדות תענוגי בני אדם , רכבו על סוס מלובשים
שני ושש , ויהיו לנינים בעיני ההמון באמרו , הן עם זה שונא
אותנו מתמול שלשום בא לגור בתוכנו ויהי עצום ורב ממנו
ויורים אותנו מנחלתנו · וכאשר ראו הכומרים כי גדול ערך
איש ישראל בעין המלך , הסיתו את ההמון , בדרשם רע על

היהודים וישימו עליהם עלילות דברים לאמור : רוצחים המה
ואורבים לדם נוצרים וזובחים עולליהם קרבן לאלהים / ויביאו
את דבתם רעה אל המלך והשרים · ובכל ישרם וחכמתם לא
יוכלו לעמוד לימין צדקתם / כי גברה עליהם יד ההמון ויראו
מפניו / ויגרשום מעל אדמתם ; לא למען ענותם / כי אם
למען המליט את נפשם מפני חמת שאון ההמון / אשר המו
בעיר לאמור : אם לא יוריש המלך את העם הזה מעל
פניו / נקומה יחד ונעבור חלוצים בעיר להמית אותם מנער
ועד זקן לא ישאר איש · ואחרי שקוט החמה הזאת נקרא דרור
לשוב / וישובו אל הארץ / ולא פגע בם איש ברעה כל עת
אשר היו מתראים נכנעים / אבל תוך עת לא כביר / שכחו
את הצרות הראשונות וירימו לב שנית / וירכבו על סוס וילבשו
בגדי רקמה משובצות כסף וזהב / ויפרצו פרץ בהראות את
עשרם וכבודם / ויבעירו אש הקנאה בלב ההמון עד אשר נוסדו
עליהם יחד שנית ויהרגום וישללו את רכושם ורבים הושיבו
באניות בלי מלח ומשוט / וילכו הלוך ונסוע בים / קצתם
נטבעו וקצתם באו אל איים וארצות הקרובים / ובחמלת
יושביהם נתן להם מקום מחסה עד אשר חמת שפאניען שככה
ושבו לביתם · וזה היה להם פעמים רבים עד שבימי המלך
פערדינאנדוס קאטאליקוס אשר חי בשנת ה' אלפים רנ"ג יצאה
הפקודה אם לא ימירו דתם יגורשו כלם מנער ועד זקן מן
הארץ בעוד חדש ימים · וילכו בעת ההיא כשלשים אף בתי אבות
מן הממלכה הזאת / קצתם הלכו לפארטוגאל הקרובה /
וקצתם דרך הים לממלכות אחרות · האנשים אשר הלכו לחלק
אפריקא נסו מפני המים ובאו באש / כי נפלו ביד הרשעים
האכזריים אנשי הברבריא / אשר בזזו את רכושם ויעבידו את
נפשם בעבודה קשה בפרך · גם במלכות פארטוגאל לא האריכו
ימים / כי אף שנתקבלו שם בחסד רב מאד / אחרי הראותם
את עשרם ואת כבודם / העירו רוח קנאה וחמה בעם הארץ
הזאת ויעשו עמהם כאשר עשו עם שפאניען ויגרשום מעל
פניהם / וישובו רבים לארץ שפאניען וימירו דתם / ויתראו
כמקבלי דת הנוצרים בגלוי / ובסתר לבם נשארו יהודים עובדי
אלהים אלהי ישראל / ומאלה יצאו האנוסים האלה · תראה מזה

ואחי

אחי ! כי לא מקנאת אמונתם גזרו הנוצרים תמיד כזאת
על ישראל , כי אם באמת נצטוו על הרחבת דתם ללמדם
לכל איש , מ"מ לא הורשה להם מקל חובלים , ללחוץ
את הנלוים , ולפגוע בם בחרב וחנית אם לא ישמעו ; גם
מגלת החכמה לא ידעתי איך יצדיקו את מעשיהם בבקשם מאת
הגרים לקבל עליהם דת אשר כל אנשיה יתיצבו בשטף אף
ואכזריות חמה להניח עולה על שכם בני נכר ? — אך כאשר
אמרתי , לא מקנאת הדת , ולא מאהבת תורתם עשו העמים
האלה זאת בישראל , כי אם מקנאת גדולתם ורוממות לבם ,
בראות ההמון את אנשי ישראל עולים למעלה , מתגאים
בעשרם ומתגרים בם , עושים חיל וכבוד בארץ , ויהיו להם
לאבן נגף , ולמען בקש מהם תואנה , שמו את דתיהם השונות
מטרה לחצי רשעתם , וישימו עליהם עלילות דברים עד כלותם
מן הארץ · לו חכמו והשכילו אנשי ישראל , להשמר על
נפשם , ולא התגאו נגד שונאיהם , אשר קטנם עבה ממתנם
בחיל וכח , לא הגיע אליהם כל הרעה הזאת · שפתים ישק
משיב דברים נכוחים , וזה אבי החכם יברכהו אל רחמים ,
בבוא אחד מאוהביו לשאול , מדוע איש אשר ברכך אלהים
בעושר וכבוד וגדולה , מדוע אתה יושב בביתך הקטן מאד לערך
גדולתך וגזית לא תבנה ? מדוע לא תרכב על סוס , ולא תרבה
לך עבד ושפחה כאשר יאות לאיש כמוך , אשר לא החסירו
אלהים דבר ? ויען לאמור : ידעתי כי לא לכילי תחשבני ,
ואל תתנני לפני איש בולע בלע , אבל למען היקר והגדולה
אשר חנן אלהים את עבדו , שמתי חק עלי לבי להשמר כפי
כחי מבוז וקלון · לו בארץ נחלתנו ישבנו , בניתי לי טירות
שרים וסגלת רוזנים , אבל עתה בהיותנו על אדמת זרים ,
שוכנים על קרן צבי בארץ לא לנו , מה לי ולרעה הזאת לתחר
במרעים , ולהביא אלי את קנאת המון הישמעאלים שונאינו
בלב ? חלילה לי להפוך בזדון לבי ברכת האלהים אשר
ברכני לקללה , לעשות כספי חרבי וזהבי חץ לירות
בי ! בביתי ובקרב קהלי אוכל להריק מברכתי אשר הטיב
אלהים עמדי על זולתי · תחת גזית כי אבנה , אכונן
בנין עולם לי ולשבטי ואלמוד את בני חכמה ודעת ; תחת גן

אשר אטע להשתעשע בו , ולהרים עלי בכל עלה אשר יצמח
קרן רשעת שכני אשר יקנא לי , אטע שתילים סביב לשלחני ,
יתומים אשר אין להם עוזר , אתמכם ואלמדם תורה וחכמה
למען יגדלו יצליחו ויעשו פרי ; ותחת שני ורקמה כי אלביש ,
אעטיף מעיל. הענוה להיות קרוב לכל בא בצל קורתי , לבל
יירא איש מפני יקר מלבושי , לדבר לפני את אשר עם לבבו ,
להוכיחני על פני אם אשגה , ולזרזני לעשות טוב כפי יכולתי ,
ואז אשקוט ואשלו בקרב לבי , נבל לא ירמני , ופה חנף לא
יסלפני בחלק אמרותיו · ואם תענני לאמור : כל הטוב אשר
בארץ נתן אלהים לאדם לשמוח בו , ושמחת המקבל היא תודה
לנותן ? הלא ידעת , כי גם מזה לא הניאותי ידי , שלחני
ערוך מעדנים כפעם בפעם וכוסי מלא רויה , ומה בצע כי
נודיע כבודנו חוצות בחצוצרות וקול שופר ? די לנו אם
בקרב מועדנו יעלוז לבנו , ובין אוהב ומודע יגל כבודנו · כה
דבר אבי , מה נעמו אמרותיו , חכמת אלהים בלבו לא תמעד
אשורו ·

באראיאטצי הוא איש נבון מאוד , יודע חכמה ולשון ,
ולבו צרוף ביראת אלהים , הוא בעל מדות
טובות , נימוסיו נימוסי מלכות והוא גדול ונכבד בעין כל העם , כי
צדקתו וענות לבו ימציאוהו חן ושכל טוב · ביתו פתוח לרווחה
לכל הלך , בואיו עצבים יוצאים שמחים , כי כמוהו כן אנשי
ביתו , כלם טובי עין ואנשי חסד · לולי יראתי לשבת עוד בארץ
הזאת מפחד הנוצרים , הייתי מתגורר בבית אהובי הנחמד
הזה ימים רבים , להשתעשע בזיו חברתו , כי נעמה ; גם
אשתו כגפן פוריה , ובנותיו תמות וברות , יום יום תבואנה ,
לבקש מאתי , לבל אשים לדרך פעמי עד כי יעבורו ימי הקיץ ;
אך לא אוכל מלאות דבריהם , כי יראתי פן יודע הדבר חוצה ,
ויהיה לי לרעה · אל תתמה אחי ! בספרי מבנות הגביר הזה ,
כי תבואנה לדבר עמי , כי לא כדרך אנשי ארצנו דרך אנשי
הארץ הזאת · הם יושבים בחברת הנשים , אוכלים ושותים
עמהם על שלחן אחד , ואל תחשוב זאת לזמה , כי בכל זאת
גדלה צניעות הנשים , והאיש אשר ירום לבבו לחשוב מחשבות

דופי על אשת רעהו, לא ירצה לבוא בקהל להם. והם נוהגין כבוד בנשותיהם, עומדים מפניהן, ועמלים בעדן להביא לפניהן את אשר תשאלנה, ונשמרים מלדבר לפניהם דברי התול ושחוק אשר יעירו את יצר לב האדם למחשבה זרה, כי אם יעריכו את כל דבריהם שקולים במדת הצניעות הכבוד והיראה, ומי זה איש זר וגבר חסר לב, אשר יעיז פניו לתבוע דבר זמה וזרה?

אשיש מאוד למצוא האגרת הראשונה מאבותי וממך, אחי! בבואי לליוורנא. הגד נא גם אתה את אשר קרה לך מיום פרידתי מעליך, חי בנעימים והיה שלום.

משלם.

משלי מוסר

העטלף והתוכי המדבר *)

עטלף אחד שב ממסע החורף אשר נסע, וישב ויבוא בארץ חם לגור במגורי אביו. וישא עיניו וירא היכל גדול תואר והדר לו, ויאמר אל לבו, פה אשב כי אויתיו, ויקח לו קש ותבן, טיט ורפש, מכל אשר בא בידו, ויעש לו קן באחד החלונים. ויהי כראות השר את קיר הבית מגואל בטיט, וירע בעיניו, ויצו לאשר על ביתו להסיר הקן משם, ויעש כן. ויוסיף העטלף לבנות, ויאמר אלקטה

---

*) אמרו המפרשים על שם ותכיים הנמצא בכתוב שהוא על העופות יפות המראה בנוצתן, המכונים בל"א (פפויא). והיות שהעוף אשר יחנכו בני האדם לדבר, המכונה בל"א (פאפיגייא), יש לו גם כן נוצה יפה מאוד, אדמה אכנה אותו בלשון הקודש בשם התוכי המדבר.

אלקטה נא קנים דקים ואדבקם דבק טוב בל יפלו ארצה . אך
לשוא עמל הבונה, כי כמעט פנה לדרכו, הורד לארץ קנו .
ויהי בשובו והנה הורס ביתו, ויצר לו מאוד, וירא את התכי
יושב בכלוב זהב תוך החלון, ויען ויאמר לו : הגידי נא לי
אחי ורעי, למה הרע אדונך לי כזה להרוס ביתי חנם,
והלא אותך אסף הביתה להטיבך כל ימי חייך . הנה לי עלה
אנה אשים קני להיות שכנך, כי פתני לבי לשבת עמך בארמון
הזה . ויען התכי לאמור : אם אתה לו שמעני, מהר
המלט על נפשך, כי כן צוה עליך אדוני אמש, לארוב לך
ולירות אותך אם תוסיף עוד להראות פה, לכן חושה על
תעמוד . — העטלף : מה מאוד נפלאתי לדבריך אלה,
אחי ! למה זה ארע בעיניו, והלא טוב לו שבתי פה, למען
הציל אותו מחיל הזבובים והרמשים הקטנים אשר חרבות בבטנם,
ואשר המה חלק ה' לי לאכלה . ומה מעשיך כי יקרבוך, מה
תועלתך, כי יכבדך בשבכת זהב וישביעך במטעמים, ומה
יתרונך כי מצאת חן בעיניו ? הגידי נא לי מה לעשות, אולי
אמצא חן בעיניו גם אני . — התכה : ומה זה תשאל ?
הלא תראה כליל נוצתי והוד פני . יפת תואר ויפת מראה אני,
הן זה משוש עיניו, ואנכי שעשועו יום יום בדברו לפניו דברי
הוללות וסכלות, לברך ולקלל כל עובר כרצון אנשי הבית .
זה דרכי כסל לי בפיהם ירצו, ישישו עליו כעל כל הון,
וימחאו כף לקולי . מיום שבתי פה לא עשיתי מאומה, ישבתי
בטל כמוהם אך אכול ושתה ושחוק ודבר דבר . לו תאבה לצחק
בעיניהם כמוני, אדבר לך לאדוני, אולי ירצך ולא תוסיף עוד
לשוט בארץ . — העטלף : אל נא אחי ! אל תרעי לי .
טוב לי לנוד ולנוע בארץ רחבת ידים, משחוק ורקוד בכלא,
טוב לי ארוחת ירק ושלוה בה, ממגד מעדניך בזיקי זהב, טוב
לי שכון אצל עושי מלאכה, מהתרועע עם פוחזים וריקים מבלים
ימיהם בהבל, טוב לי עבוד עבודה ולבקש מחיתי, מאכול
לחם עצלות, טוב לי דובר משרים, מפי חנף ומרמה . לא
כי ארחיק נדוד אלין בכפרים, בשדות ויערים, שמה אמצא
מרגוע לנפשי . ויפרוש כנפיו ויעף .

י — ר — ע

ונאתי

בקורת ספרים חדשים

מגלת שיר השירים מתורגמת אשכנזית על ידי הרב רבנו משה בן מנחם זצ"ל וגו' וגו' וגו' ·

(המשך המאסף לחודש העבר)

ובאתי להגיד כל זאת, לבעבור יהיה אדוננו הרמב"מן ז"ל למופת לנערי בני ישראל, ממנו יראו וכן יעשו לתור ולחקור בכל כחם אחר האמת ובאור הדברים על מכונם! ולשמעם מפי כל איש ואיש · כי, אם אדונינו הרב ז"ל אשר ידיו רב לו בכל חכמה ובכל תבונה לא בזה ולא שקץ דעת אחרים, ויט אזנו לפרושיהם, אף כי אנחנו תלמידי תלמידיו · ואל תשעו עוד לדברי רוח ורעיוני שקר העולים על לב איזה אנשים מתחסדים בבני עמנו, לאמור, ההכמה והמדע לא ימצאו כי אם בספרי בני ישראל הכתובים בלשון ובכתב עברי, ובלעדי הספרים האלה הכל הבל אפס ותוהו, פגול הוא לא ירצה · אל תאבו להם, אחי וריעי! ואל תאזינו לקולם, כי עיני האנשים האלה טחו מראות, ולבם יצפן מהשכל · לו חכמו ישכילו, כי כמונו כמוהם בני אב אחד אנחנו, האלהים ברא את האדם, ויתן בו חכמה ותבונה להבין ולהשכיל את כל אשר נעשה תחת השמש, כי בזאת יתנשא מין האנושי מן כל הברואים בתבל הזאת, ואם כן איפוא מדוע תבהל נפשנו בדברי חכמות אמתיות היוצאים מפי אנשי עם אחר, כל עוד שאינם מתנגדים נגד דתנו הקדושה? ואיך נעיז ונתגאה לאמור אותנו לבדנו חנן ה' בשכל ישר, וכל האדם זולתנו כבהמות נחשבנו? שאלו נא בספרי חכמינו הראשונים וראו, כי במקומות רבים הביגו דעת חכמי אומות, לא לבד בדברי חכמות וידיעות, כי אם בפירושי ובאורי תנ"ך, וכן עשו ר' סעדיה גאון, ר' דוד קמחי, והר"י אברבנאל ודומיהם ·

ובאמת לא לבד שלא יאות הדבר הזה מפאת השכל כי אם לא נוכל לשמוע בקולם מפאת ההכרח, כי מה נעשה למקומות הקשים הנמצאים בספרי תנ"ך אנה ואנה, ואשר נשארים סתומים וחתומים בכל הפרושים והבאורים אשר כתבו ובארו המפרשים למיניהם, ומבוארים היטיב לפעמים בספרי חכמי אומות? החפץ יחפוץ ה' בזאת שנמשש כעור באפילה אם נתן לנו עינים לראות? או ללכת בארחות עקלקלות, אם דרך המלך לפנינו? (כי כן דרך המתחסדים האלה, במצאם מקראות שונים קשי ההבנה, ובראותם כי קצר שכלם מעזור, יבחרו להם בגובה אפם, דרכים זרים, דרך סודיי או דרשי, מעיילו פילא בקופא דמחטא, ויאמרו בלבבם אין חכם ונבון כמונו תחת אשר יכלו לבארם בדרך פשוטי, רק אם יטו אזנם לקול איש זולתם). וההכרח הזה נראה ונודע יותר בבאור השירים הנמצאים מפוזרים בספרי תנ"ך, כי החלק הלשון הזה (ר"ל השיר) הוא הקשה בכל חלקי הלשון, וצריך כל איש מתחיל בלשון ההיא לעיין בהם היטיב ולהבינם כראוי טרם יאין לעשות כמתכונתם, כי נשגבים המה במאוד הן מצד חומרם לבדם, והן מצד צורתם לבד, ומצד חומרם וצורתם יחדיו. מצד חומרו כי כאשר נודע, ישתמש המשורר פעמים רבות במלות בלתי מורגלות בפי כל, ונשגבות ממחקר איש המתחיל לדבר או ללמוד בלשון ההיא, ולפעמים ישתמש גם במלות זרות. גם ישנה עמים סדור המליצה, יקדים המאוחר ויאחר המוקדם, ולהפך ישמש לנוכח בלשון נסתר, פעם יכפיל דבר אחד פעמים, ופעם יקצר במקום שראוי להאריך בהגדה פשוטית, סוף דבר הכל כפי כח דמיונו השולטת עליו בעת אחל רוח השיר לפעמו, כי לא כדרך מליצה פשטית דרך מליצת שירי. מצד צורתו: כי השירים הנהוגים בלשון העמים אשר סביבותינו, מיוסדים ובנוים על חרוזים (רייאי) על איכות התנועות (בשאפנהייט דער זילבן) הארוכים המה אם קצרים ועל רגלים (פיסי) ועל פי רגלים האלה יקרא שם השיר, כי פעם יהיה חרוז השיר בעל שש רגלים פעם חמש וכו', לא אאריך בזה כי כבר נודעים המה לכל המעיין במלאכת

השיר

השיר ׃ ועל ידי החרוזים האלה / יתיפה השיר וימתק נועם מליצותיו ויערב באזני השומע / ובעבור זאת צריך עיון רב לעשות כמתכונתם / לבלי לערבב החרוזים / כי אז יהיו כקול השירים / תחת קול השירים ׃ ומלבד חומרו וצורתו יחדיו : כי חומר וצורת השיר ישתנה כפי הענין ההוא אשר יעיר כח המדמה בהמשורר לשיר / אם יהיה הענין ההוא מות אוהב נאמן או אדם גדול / או כליון עיר גדולה והדומה / או יהיה הענין ההוא גבורת איש חיל / או נצחון שונאיו או תהלה ושבח ודומים להם / כי לא כדברי ומשלי המשורר גבורת איש חיל דברי ומשלי הסופד על מתו ולא כדברי שניהם דברי האוהב לאהובתו ׃ והציגה לדוגמא משירי לה"ק אשר מהם יראה הקורא איך כל משורר ממשל ממשליו כפי הענין ההוא אשר בו ׃ והוא : כאשר שר אדוננו משה לה' בעת מתו כל מצרים בתוך הים / דמה את ה' לשר צבא מלחמה / אשר יוצא לפני מחנהו וילחום בעדם נגד שונאיהם וכל אשר יקום נגדו יכריע וכן אמר ה' איש מלחמה / ימינך תרעץ אויב וכו' ׃ אמנם כאשר הוכיח את בני ישראל לפני מותו ויעוררם לאהוב את ה' ללכת בדרכיו / דמה את ה' בשירתו הנשגבה (בפרשת האזינו) לאב רחמן האוהב את בניו מאוד ובצרתם לו צר / וכן אמר כנשר יעיר קנו וכו' ירכיבהו על במתי שדי וכו' / ואולם בסוף השירה כאשר עלה ברעיוני המשורר העת אשר ינקום ה' נקמות עמו מיד שונאיהם / דמה את ה' למלך גדול היושב על הכסא למשפט ומזרה כל רע וכן אמר כי אשא אל שמים ידי ותאחז במשפט ידי וכו' ומזה תקיש על השאר ׃ ועל פי הענין הזה ישתנו בשמותם / כמו (היאנוס / ואבגזאנג ׃ עלעגיע / קאנגרדיכט) / ודומיהם / וישתנה גם צורת השיר / כי מספר החרוזים בקינה (עלעגיע) / אין שווים למספר החרוזים בשיר תהלה (היאנוס) וכן בשארי סמנים ׃

בזאת דרך שירי לשון העמים הנהוגים עוד בימינו / ועתה יראה הקורא מעצמו את כל העמל אשר יעמול האיש הרוצה לטעום היטיב נועם מליצותיהם / ולהבין חן ערכם .

ואמנם שירי לשון עבר הנמצאים בספרי תנ"ך קשים ונשגבים עוד כהנה וכהנה / גם מצד חומרם גם מצד צורתם / ולא יכול איש לבוא בעת הזאת עד קצם · ולבאר זאת ארחיב פה מעט ואומר : הנה נודע בכל פעם שרוצים אנחנו לשפוט ולגזור על תכונת שיר אחד / מחויבים אנחנו לדמות ברעיוננו אותו הענין אשר עליו שר המשורר ובאותו מקום ובאותו זמן / מבלי הוספה או גרעון דבר ממנו / כאשר דמה ברעיונו המשורר הזה / אשר שיריו אנחנו רוצים לבחון / ויהיה כאלו ציור הענין ההוא עתה בנפשנו / שוה לציור הענין אשר בעת היא בנפש המשורר / ואם עשינו כזאת / אז נוכל לשפוט על שיריו אם נעימים המה אם לא · כי נעימות ויופי השירים משתנה / בהשתנות המקום ובהשתנות הזמן · והטעם : כי המשוררים ישאילו על הרוב צוריהם דמיוניהם ומשליהם / מן המוחשים אשר לנגד עיניהם תמיד / או מן המוחשים אשר בעיניהם יקרים ונשגבים מאוד · ובמוחשים ההם יתארו הענין אשר לו ישירו · דרך דמיון / הרועה אשר לנגדו תמיד שדה ויער ועדרי צאן / אם ירצה לשיר לאהובתו הרועה / יתאר וידמה אותה בהמוחשים ההם / אמר שיניך כעדר הקצובות / ראשך הכרמל / שערך כעדר העזים וכו׳ · האיש הפרזי אשר כל ימיו עבד אדמה זרע וחרש וקצר / ואשר לא ראה מעולם דבר יקר זולתי בבואו לפעמים אל העיר הסמוכה למקום שבתו / ולכן כל חדש אשר יראה בתוך העיר הזאת / יקר הוא בעיניו למאוד / האיש הזה ידמה אהובתו בדברים מורגלים לו / יאמר עליה בטנך כערימת חטים ; או יאמר אפך כמגדל השן / כי המגדל הזה עודנו בזכרונו מאז אשר ראה אותו בעיר / ויקר הוא בעינו / עד כי ידמה אהובתו לו · והאיש היושב בקרית מלך / ועיניו ראו כל הון יקר בגדי חופש / לבושי ארגמן / אנשים רוכבים על סוסים ופרדים / יתאר תואר פניה כבת מלכים / או ידיה כתואר גלילי זהב עם נקודת הכסף / או יאמר לסוסתי ברכבי המלך אדמך וכו׳ · ומטעם הזה ישתנה גם כן חומר השיר בהשתנות הזמן / כי כהפרש אשר בין איש שדה או פרזי ובין איש עירי / כן ההפרש בין הדורות הראשונים / לדורות האלה / כי לפנים יושבי תבל היו על הרוב או עובדי

אדמה

אדמה , או רועי צאן ובקר , והדברים האלה לבדם הספיקו
להם לכלכל אותם ואת נשיהם ואת טפם , ולא היו צריכים
לדברים אחרים זולתי אלה , כמו לאצור כסף וזהב רב או לבתים
ובניינים גדולים ודומיהם , כי המה לא ידעו כלל רק מן הדברים
אשר היותם הכרחי לקיום מן האנושי , לא מן הדברים אשר
היותם בלתי הכרחי , רק מותרי . ולכן האיש בימים ההם
אשר היה לו צאן ובקר ועבודה , נדמה בעיניהם לקנין העם
במאוד , וכן מצינו כאשר שלח יעקב אל עשיו אחיו להגיד לו
את כל אשר אסף וקבץ בהימים אשר היה בבית לבן , אמר :
ויהי לי צאן ובקר עבד ושפחה וכו' , ולא אמר ויהי לי כסף
וזהב אבנים יקרות בגדי חפץ ודומיהם , כאשר ידבר עתה
איש אל אחיו . ולכן המשוררים בימים ההם השאילו ציוריהם
ודמיוניהם רק מן המוחשים ההם אשר לעיניהם , ואם לא
הספיקו המוחשים האלה , השאילו לכל הפחות מן הדברים
ההוים תמיד והנולדים מן הטבע , כמו השמש , הירח ודומיהם ,
וכזאת מצינו על הרוב בספרי תנ"ך , יעקב דמה את יששכר
לחמור , את יהודה לאריה , את יוסף לשור , את נפתלי
לאילה , את דן לנחש , כולם דמיונים ממוחשים אשר היו
לפניו . לא כן בדורות האחרונים כי כעת אשר החל האדם
לרוב ולפרות מאוד על פני הארץ ויאחזו ויסחרו בה , ויעשו
להם אניות רצות ושובות על פני הים למצוא ארצות חדשות
אשר לא ידעון אבותינו מעולם , וימצאו בהם אוצרות כסף
וזהב ואבנים יקרות ; וברבות ההון והעושר כן ירבו תשוקות
ותאות בני האדם , ולא הספיקו להם עוד דברים ההכרחים ,
כי אם גם המותרים לא הספיקו , כאשר נראה בכל יום ויום
יתרבו המותרות עד אין מספר , והמותרות האלה תמיד
לנגד עינינו כאשר היו ההכרחים לנגד עיני האנשים אשר היו
לפנים , ובעבור זאת המשוררים בימינו ישאילו דמיוניהם לא
לבד מן ההוים הטבעים כי אם גם מן הדברים המותרים הנעשים
על ידי מלאכת מחשבת מעשי ידי אמן . ולכן בכל פעם אשר
אנחנו רוצים עתה לטעום נעימות שיר אחד משירי הקדמונים
נדמה ברעיוננו תחלה אותו הענין כפי אותו הזמן ואותו
המקום , ואז נוכל לשפוט עליו אם הדמיונים נאותים אם לא .

והנה

והנה בעבור חסרון ידיעת הספרש הזה רבתה המחלוקת והדעות על שירי תנ"ך ובפרטות על השיר הזה אשר אנחנו עתה עוסקים בו הנקרא בשם שיר השירים · כי המתלוצצים בעם , שננו לשונם כמו חרב וירחיבו פיהם עליו לאמור , לא תואר ולא הדר לו , ותגעל נפש הקורא אותו בעבור דמיוניו ומשליו , כי המה דמיוני בזוים ומורגלים רק בפי פחותי הערך ובמושב עדת שכורים · ואולם המתקדשים והמתעטרים בעם , כאשר ראו כי הדמיונים האלה המה באמת פחותים ונבזים באזני הדור הזה , הסירו מהשיר הזה בגדים הצואים וילבישוהו מחלצות לאמור בהם נרמזו סודות נשגבות ונעלמות מעין כל חי , בהם נרמזו הספירות , וקשור העלות והשתלשלות הסבות וכדומה , כאשר העירו כבר הריעים המוציאים המגלה הזאת לאור , במבוא הספר , יעיין הקורא שם , אולם לו השכילו האנשים האלה הספרש בין שירי הקדמונים ובין שירי אחרונים כאשר בארתי למעלה , שמו ידם לפיהם , ולא הוידו לדבר כדברים האלה אשר אין להם שחר · כי באמת הדמיונות והמשלים הנמצאים בשיר הזה , אינם פחותים ונבזים מצד עצמם , רק מצד השתנות הזמן , כי אלו היו האנשים המתלוצצים והמתקדשים האלה בזמן ההוא דהיינו בימי שלמה המלך , בודאי היו המשלים האלה נערבים לנפשותם , ונעימים לאזניהם , אך כעת אשר אזניהם הורגלו במוחשים אחרים , נשתנו גם כן ענין המשלים והדמיונות · ואני לא באתי בזה להכחיש כלל דעת האומרים שיש בשיר הזה רמז מה לדבר אחר , כי אולי כינים דבריהם , אך אחרי ששלמה המלך בחר בשירי העם , יענה בו נורתו , כי לא לבד לכוונה השניה התכון , כי אם גם לכוונה הראשונה , והוא פשוטו , ע"ד שאמרו ז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו ·

ויצאתי בזה חוץ מגדר המבקר , רק להעיר לבב אחי וריעי בני ישראל על יופי השירים ולהנעים מליצותיהם באזנם , לבלתי לכת אחר ההבל כאשר עשו עד כה , כי בעונינו מהעת אשר גלה כבוד מישראל ובפרטות בדור הזה , היינו כחולמים חלום , ואין איש אחד מגדולי העם וזקניו מתעורר

להחזיק

להחזיק ברך שפת לשון עבר , אשר ירדה מטה מטה (ולולי הותיר לנו ה' נבאות שריד כמעט , איזה אנשים יקרים המקנאים קנאת ה' ותורתו , חסרנו כל) ונהפוך הוא כי המה בעוכריה , יערבו בלשונה שפתי עמים רבים , אשר אין להם חלק ונחלה עמה . ואם הקים ה' לפעמים מושיע בקרבנו , אשר לאל ידו להעמידה על מכונה , יאטימו אזנם לקולו , ותגעל נפשם בו , יאמרו על מעשי ידיו המהוללים מאוד בפי כל העמים , כי הבל המה ונער יכתבם , כאשר יעיד על זאת המבקר , ששמע מפי איש אחד אשר נודע בתוך עירו , שדבר כזאת וכזאת על הספר היקר המכונה שירי תפארת , מעשי ידי הרב המפורסם המליץ הגדול מוה' הירץ וויזל נר"ו .. ומי האיש משכיל ויודע ספר אשר לא יתפלא על הספר הנחמד הזה ? כי כמוהו לא היה מן היום אשר גלו ישראל מעל ארצם ונחתמו ספרי תנ"ך ! ובאמת כאשר ראו חכמי העמים את הספר הזה כן תמהו וינשאו את המחבר היקר הזה במאוד ויהללו שמו בשערים . אין זאת כי אם בעבור חסרון ידיעת החכמות אשר בתוכנו , ובעבור העצלות אשר נטועה בקרבנו ירדנו ככה , להבזות אותנו ואת רועינו בעיני כל העמים אשר סביבותינו . ותחת המה עולים יום יום מעלה מעלה בחכמות נשגבות , המשמחים אלהים ואנשים , אנחנו יורדים מטה מטה ואין שם על לבו לעמוד בפרץ , ועוד מעט , ועם ה' נדמה מבלי דעת !

גם מלך נורת השיר , נשגבים שירי שפת עבר משירי העמים , כי שירי לשון עבר אין שקולים ונמנים במספר התנועות ואינם בנויים על רגלים , כמו שירי העמים , רק בנוים על סדר נאה ומהודר מאוד , על דלתות מקבילות בעלי שלשה או ארבעה תיבות , כאשר האריך בזה אדונינו הרמב"מן ז"ל בס' נתיבות השלום בפ' בשלח . ולורת השיר הזאת קשה היא עד מאוד , ואין אתנו יודע בברור להניח כללים ידועים על משפט מעשי שירים האלה , כאשר המה נודעים בשירי העמים , וכן כתב אדונינו הרמב"מן ז"ל בעצמו (שם) וזה לשונו: ,, ואל תדמה בנפשך מלאכת המוזיק המנויה

בידינו

בידינו היום אל החכמה המפוארה אשר השתמשו בה השלימים
ההם , כי הנראה שאין ביניהם דמיון כלל , אבל קרה לחכמה
הזאת כאשר קרה לחכמת השירים וכו׳ ״ · מכל מה שהבאתי
יראה הקורא כי כינים דברי באמרי שצריך עמל רב ועיון היטיב
לטעום נעימת שירי תנ״ך , ואם כן איככה יוכל האיש המתחיל
לטעום מעט השירים טרם הרגיל את עצמו במלאכה הזאת ,
וטרם הרגיל את עצמו לכל הפחות בשירי העמים אשר בקרבם
הוא יושב ? ולכן מה טוב ומה נעים אם ירגילו נערי בני ישראל
ללמוד בספרים אשר חוברו מן חכמים ואנשי שם בכל דור
ודור , ואשר בהם מבוארים הענינים האלה באר היטיב , כמו
הספר אשר זכרתי למעלה מענין השירי בלשון עבר מהאדון
הערדור , או ספר מבוא התורה להחכם האדון אייכהארן ,
ושאר ספרי חכמים הדומים להם , כי או נקל להם מאוד
להבין הדברים כראוי , וילמדו אותם בלי עמל ויגיעה ·

ועוד אחת חשבתי למשפט להגיד פה ולהעיר אזני בני
ישראל עליה , ואף אם היא יוצאת מענין ההוא אשר
אנחנו עוסקים פה עתה , לא אוכל להתאפק ולהכחידה תחת
לשוני , כי האמת בכל מקום באה והאמת אדבר עתה , והוא
אחרי הודעתי את כל העיון והעמל הצריך למלאכת השיר ,
משתפך עלי נפשי בזכרי המנהג הרע אשר יתנהגו בני ישראל
בימינו , לחבר תמיד שירים וחרוזים לאין מספר ואין אחד מהם
יודע דבר מכל מלאכת השיר , כי מיום ידע הנער לכתוב
א״ב ולהבין מקרא אחד בתנ״ך , יחשוב בלבבו לאמור אני סופר
מהיר ונעים זמירות , ולכן אין קץ לשירים וחרוזים הנמלאים
בתוך עמנו , והמה ממלאים בטעיות ושגיונות לא תואר ולא
הדר להם , הן במליצה והן בסדור המליצה · כי רוב המחברים
אותם המה כבעלי השיר היוצאים בשיר — מה לכם אחי ורעי
ולמלאכת השיר ? הכולכם תהיו משוררים ? בחרו לכם דרך
אחר אשר ייטב יותר ואשר יועיל לכם יותר מהדרך הזה ,
מה לכם השכם קום ולאחר שבת , למען חבר חרוזים ושירים ,
ולבלות הזמן על לא דבר , הלא טוב לכם להשים רעיוניכם
על דברי חכמות וידיעות , המביאות את האדם לאושרו ,

הזמני

הזמני ולאושר הנלאי, הניחו השירים למשוררים, אשר חלק ה' להם חלק ונחלה במלאכה הזאת, ואתם במקומכם אל תעמודו! *)

ועתה אשים פני להתרגום הזה בפרט, ואף כי ידעתי את שפל ערכי ומעוט ידיעתי, נגד המתרגם הגדול הזה, לא אבוש ולא אכלם מלאות דעי בשני דברים אשר מצאתי בתרגום הזה וזרים המה בעיני, ואולי משגה הוא היוצא מתחת יד הסופר. הראשון (פרשה ג' פסוק ז') הנה מטתו שלשלמה, ותרגם הרמבמ"ן, (זיעהט שלאה זיין בעטט), התרגום הזה מתנגד לדרכי המליצה בלשון אשכנזית, כי מעולם לא יבוא כנוי הקנין אחר השם אשר אליו מיוחס הדבר הוא, ולפי מעוט שכלי יותר טוב לתרגמו כזאת: זיעהט זיין בעטט, שלאה'ם בעטט. והטעם כפילת הכנוי והשם לדעתי הוא: בראשונה אמרה מטתו, מבלי הזכיר שמו, כי לפי שהיה אהובה שלמה תמיד ברעיוניה ולא ימוש מהוגם, סמכה על השומע שיבין מעצמו שכוונתה על מטת שלמה, אך מיד נחמה על זאת ואמרה בלבבה אולי לא יבין השומע את כונתי

---

*) כנים דברי המבקר, ומי יתן ויחוקו אחינו בית ישראל דבריו על לוח לבם למען היות להם למשמרת ולא יוסיפו לעשות עוד, כי רע ומר לנו בראותינו יום יום שולחים אלינו מכתבים מאנשים שונים, והמה מלאים בחרוזים ושירים, פחותי ערך. ואנחנו ידענו האנשים ההם, כי ה' חנן אותם בחכמה ובתבונה לחשוב מחשבות אחרות המועילות לנו יותר מחרוזים האלה. אך הרגל נעשה טבע, כי הורגלו מנעוריהם בזאת ולכן עד זקנה ושיבה אל יעזבוה, בעבור זאת באנו עתה לפרסם זאת ברבים, ונבקש מאת כל איש אשר ידבנו לבו לתמוך אותנו במכתביו לבלתי העמיס אותנו עוד בשירים, כי אם בדברים אחרים מעניינות החכמות והמועילים להם.

דברי המאספים.

כונתי , או הוסיפה לבאר דבריה , ואמרה שלשלמה · *) והשנית (פרשה ד׳ פסוק ג׳) כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה תרגם הוא ז״ל : ווא רמאן דייני ליפפן , דיא שפראך ג׳לידראמסן ליבליך · מלת שפראכגלידמאסן לדעתי קשה במאוד לשמע אוזן , *) וגם אינה נאותה לשיר הזה אשר חובר בימים הקדמונים · ולא אאריך בזה כי כבר יצאתי מגדר הבקורת הרבה מאוד ·

ד—ש ·

---

*) חבירינו המוציאים המגלה לאור , העירו גבר בעלה הנזכר למעלה (איינטעווינגען בואטט) על התרגום הזה ויאמרו , כי גם בעיניהם זר הוא מאוד , ולולא חוק שמו להם לבלתי שנות דבר מה מיגעי ידי המתרגם הגדול הזה , כבר תרגמוהו באופן אחר , יעיין הקורא שם בדבריהם כי היטיבו לדבר שם בערכם משפטם נגד איש אחד בשמו ר׳ אברהם ברא̱קל אשר גר בברוינשווייג , הוא אשר קם והדפיס השיר הזה בכתב אשכנזית , ובראותו התרגום על הפסוק הזה , התחזק לשלוח בו יד ולשנותו , וזה שנה אותו :

: נעהט זיין , שלאה זיין בעטט

הלא יפה אמרו מה יחשוב האיש הזה בהוסיף שגגה על שגגה ? כי תחת אשר היה בתחילה מלת זיין רק פעם אחת שגגה , הוסיף עליו האיש הזה עוד פעם מלת זיין , ונעשה שגגות , האמור יאמר כמאמר חז״ל כל יתר כנטול דמי ? אין זאת כי אם כמו שאמרו חז״ל אין אדם חוטא אלא נכנס בו רוח שטות , וכיון שחטא ועבר על לאו דלא תסיג גבול , נכנסה בו רוח שטות , אשר פתחהו לאמור איש נבון אתה קום ופגע בתרגום הזה ! וכן אמר החכם , ערום ראה רעה ונסתר , ופתאים עברו ונענשו — ובאמת לא ידענו מה היה לאדונינו הרמב״מן ז״ל לכפול הכנוי הזה , ומה נגרע אם נתרגם נעהט שלאה׳ס בעטט , או נעהט דאס בעטט שלאה׳ס , וגם המבקר הרבה לדרוש פה על לא דבר , כי אין ראיה מכפילת הכנוי בלה״ק כלל , מפני שכבר נודע דרך הלשון להכפיל השם אחר הכנוי , כמו ותראהו את הילד ודומיהם ·

דברי המאספים ·

**) גם זאת לא שנו חברנו מטעם שזכרנו למעלה , ואנחנו נוכל לתרגמו מדברך דייני רעדן , כמו יצא מדברותיך , או דייני אונטררעדונגן , דיסקוהר ·

דברי המאספים ·

נאכריכט

דא דיא מייסטן פאן אונזרן הערררן פרענומעראנטן דען וואונש געאייסרט האבן , איהרי עקסעמפלארי מאסף ליבר פירטליעהריג אונד געהעפטעט צו ערהאלטן , וויל איהנן דיא איינצלנן בויגן גאר צו אפט פרלארן געהן : זא האבן וויר אויך אויף דיזן איהרן וואונש ריקזיכט גענאממן , אונד ליפרן נונמעהר שטאט צווייא מאנאטליכי יעהרליך דערן פירי , זא דאס יעדר פירטליאהרגאנג איינן בזאנדרן העפט פיר זיך אויסמאכט . צוגלייכר צייט פרוואנדלן וויר דיא ביסהעריגי פרענומעראציאהן אין סובסקריבציאהן , זא דאס שטאט דער גענצליכן פאראויסבצאהלונג פאן צווייא טהאלר אין ל"ד , פאן נון אן פירטליעהריג ביי'ם יעדסמאליגן עמפפאנג דעס העפטעס איין האלבר טהאלר אין ל"ד בצאהלט ווירד ; וועלכס

ויר הירמיט יעדם אינטרעססענטן צור נאכריכט מיטטהיילן
וואללן , אונד ביטטן וויר צוגלייך אונזרי העררן קאללעקטערס ,
ביא דער אויסטהיילונג דיזס העפטס , זא וויא ביא אללי
איבריגן , דיא סובסקריפציאהנס געביהרן גלייך אין עמפפאנג
צו נעהמן אונד אונס אנהערא צו בעזארגן · זאללטן זיך אבר
דאך איניגי ליבהאבר פינדן , דיא איהרי באגן מאנאטליך
צו ענטריכטן וינשן , זא זאלל אויך דיזס נאך אן אונס געמאכטר
אנלייגי געשעהן ; דיא העהרי פאסטפארטא אבר טרעגט
אין דיזם פאללי אית בילליג דער קייפר ·

עבן זא האבן וויר אויך אנגפאנגן פֿיר אינטרעססענטן בשאפן ,
דיא הפטורות מכל השנה עם תרגום אשכנזי ובאור
סאמט ווענכטליך איין באגן בעטר העפטווייזי , אונד צוואהר
אין פֿינף העפטן נאך דען פֿינף טהיילן דער תורה , הערויס
צוגעבן ; אונד צייגן וויר הירמיט צוגלייך אן , דאס דאס ערסטי
העפט , זא איינן באגן שטארק , נונמעהר דיא פרעסי
פערלאסן האט , אונד אונגהעפטעט איינן גראשן , געהעפטעט
אבר צוועלף גראשן פ״ק קאסטעט · עס ענטהעלט אויסר
דען 12 הפטורות לכל הפרשיות מסדר בראשית , נאך
8 לימים טובים בחודש תשרי , 2 לשבתות שביניהם ,
2 לשבת חנוכה , אונד 1 לתענית צבור , אלזא צוזאמן
25 הפטורות · דיא פאלגנדן העפטי ווערדן איינר נאך
דעם אנדרן אין קורצר צייט נאכפאלגן , יעדר איינצלני אבר
ביא ווייטם ניכט זא שטארק אין באגן צאהל אלס דיזר
ערשטי זיין ·

חברת שוחרי הטוב והתושיה ·